

Kursplan

Fakulteten för samhällsvetenskap
Institutionen för didaktik och lärares praktik

4UV900 UVK-kurs: Utveckling, lärande och specialpedagogik för ämneslärare (KPU), 15 högskolepoäng

Development, Learning and Special Needs Education for Secondary Teachers, 15 credits

Ämnesgrupp

Utbildningsvetenskap/didaktik allmänt

Nivå

Avancerad nivå

Fördjupning

A1N

Fastställande

Fastställd 2012-11-05

Senast reviderad 2015-11-09 av Fakulteten för samhällsvetenskap. Revidering av litteraturlista.

Kursplanen gäller från och med vårterminen 2016

Förkunskaper

Grundläggande behörighet för studier på avancerad nivå samt de tre första programkurserna 2UV900, 2UV901 samt VFU-kursen 2UV902, eller motsvarande.

Mål

Kursens övergripande syfte är att utveckla sådan kunskap och kompetens om elevers lärande, utveckling och specialpedagogik som krävs för yrkesutövningen.

Efter avslutad kurs ska den studerande visa förmåga att:

- redogöra för och kritiskt analysera hur människors skilda villkor och lärmiljöer kan påverka möjligheterna till lärande
- diskutera och problematisera olika perspektiv på lärande och deras möjligheter att skapa förutsättningar för alla elevers lärande och utveckling
- utifrån relevant forskning och utvecklingsarbeten diskutera och analysera förutsättningar som påverkar olika elevers utvecklings- och lärandeprocesser samt formulera förslag till pedagogiska arbetssätt, undervisning och lärmiljöer som främjar en likvärdig utbildning

Delkurs 1 Utveckling, lärande och kunskap, 7,5 hp

Delkursen syftar till att utveckla kunskap om och ett reflekterande förhållningssätt till elevers lärande och utveckling, samt att utveckla en grundläggande didaktisk kompetens för yrkesutövning i grundskolans årskurs 7-9 och gymnasium

Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- redogöra för och kritiskt analysera olika teorier om utveckling och lärande samt diskutera pedagogiska konsekvenser av dessa
- redogöra för vetenskapliga synsätt på begreppet kunskap, samt värdera betydelsen av olika kunskapstraditioner och deras konsekvenser för den pedagogiska praktiken
- visa praktisk förmåga att beakta formella krav och språkriktighet, samt argumentera för betydelsen av lärarens kommunikativa förmåga
- redogöra för och självständigt värdera, samt tillämpa, forskningsetiska principer i samband med observation av pedagogisk praktik
- utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt och teoretiska perspektiv på lärande självständigt formulera en problemställning för att observera, dokumentera, och analysera lärandeaktiviteter i olika pedagogiska lärmiljöer

Delkurs 2 Specialpedagogik, 7, 5 hp

Delkursen syftar till att fördjupa kunnandet om ungas lärande och utveckling, samt problematisera fältet mellan pedagogik och specialpedagogik utifrån olika teoretiska och praktiska perspektiv. Kursen syftar även till att den studerande ska utveckla specialpedagogisk kunskap och kompetens för att utifrån ett inkluderande perspektiv och i samverkan med andra aktörer kunna stödja alla elevers lärande och utveckling i grundskola och gymnasium.

Efter avslutad delkurs förväntas den studerande kunna:

- förklara och kritiskt förhålla sig till begrepp och fenomen rörande normalitet och avvikelse i relation till inkluderings- och exkluderingsfenomen i skola och utbildning, samt diskutera konsekvenser på organisations-, grupp- och individnivå
- beskriva och diskutera olika former av utsatthet och funktionshinder ur lärande- och delaktighetsperspektiv
- redogöra för specialpedagogiska perspektiv och diskutera deras pedagogiska innebörder samt de förväntningar och krav som ställs på lärarprofessionen för att kunna möta alla elevers olikheter i den pedagogiska verksamheten
- redogöra för funktionen hos skolans elevhälsa och samverkan mellan olika skolformer, stadier, professioner och myndigheter i syfte att kunna möta ungas skiftande livsvillkor i frågor som relateras till skolmiljö, hälsa och lärande

Innehåll

Delkurs 1 Utveckling, lärande och kunskap 7,5 högskolepoäng

Kursen behandlar vetenskapliga teorier, pedagogiska traditioner och praktiker som rör ungdomars utveckling, lärande och kunskap. Mot bakgrund av de behandlade teorierna relateras den pedagogiska verksamheten till samhällsliga, sociala och organisatoriska förhållanden, samt till ungdomars skilda villkor och behov.

Centralt för blivande lärare är teorier om lärande och hur det kan ske i olika sammanhang. I kursen behandlas ett antal lärandeteorier, såsom behavioristiska, kognitiva samt sociokulturella perspektiv. Vidare behandlas olika vetenskapsteoretiska synsätt på hur kunskap kan uppfattas och definieras, samt vilka implikationer olika synsätt på utveckling, lärande och kunskap har för utformning och genomförande av pedagogisk verksamhet.

Innehållet i kursen består även av psykologiska och sociologiska teorier om och perspektiv på ungdomars utveckling. Frågor kring fostran, socialisation och uppväxtvillkor utgör en del av detta innehåll. Samspelet mellan elever och lärare, men även med övrig skolpersonal och vårdnadshavare belyses. Vidare behandlas motivationsteorier med relevans för pedagogisk verksamhet.

I kursen diskuteras medier och digitala grenars betydelse för ungdomars

I kursen diskuteras media och digitala arkivers betydelse för ungdomars identitetsutveckling och meningsskapande. Med utgångspunkt i multimodalitetsbegreppet och olika uttrycksformer som bild, drama, musik och rörelse diskuteras konsekvenser för den pedagogiska praktiken och ungdomars lärande. Under kursens gång diskuteras dess bärande teman – utveckling, lärande och kunskap i relation till olika perspektiv. Det kan handla om hur individen lär och utvecklas i relation till fysisk aktivitet, kommunikation, relationer, socialisation och mångfaldsaspekter såsom genus, klass och etnicitet.

I samband med fältstudier formuleras en problemställning, vilken ligger till grund för observation av pedagogisk verksamhet, med tonvikt på elevers utveckling och lärande. Observationerna dokumenteras, analyseras och redovisas skriftligt och muntligt.

Delkurs 2 Specialpedagogik 7,5 högskolepoäng

Kursen tar på ett fördjupat sätt upp frågor om lärande och dess villkor och möjligheter att bidra till en likvärdig utbildning för alla barn utifrån relationellt perspektiv. Begreppen normalitet och avvikelse behandlas och diskuteras i relation till inkluderings och exkluderingsfenomen i den pedagogiska praktiken. Här behandlas fenomen som diagnostisering och kategorisering av elever ur historiska och samhällsliga perspektiv, samt vilka funktioner detta fyller i olika kontexter på grupp- och organisationsnivå, liksom dess konsekvenser för elevernas utveckling och identitetsskapande. Specialpedagogisk kunskap och kompetens i inkluderande lärandemiljöer studeras utifrån rumsliga, sociala och didaktiska aspekter.

I kursen problematiseras fältet mellan pedagogik och specialpedagogik utifrån olika teoretiska och praktiska perspektiv. Mot denna bakgrund belyses pedagogiska strategier att möta ungas olikheter och varierande förutsättningar ur ett inkluderande perspektiv. Särskilt fokus riktas mot specialpedagogisk kunskap och stödinsatser med koppling till social utsatthet och funktionshinder i det pedagogiska arbetet. Specialpedagogiska perspektiv problematiseras, och möjligheter att kunna förebygga och undanröja skolsvårigheter i undervisningen granskas och värderas med hänvisning till uppdraget att skapa demokratiska lärprocesser. Digital kompetens behandlas i kursen i förhållande till specialpedagogiska perspektiv och elevers möjlighet att delta i undervisning. Digitala lär- och stödresurser, t ex kompensatoriska hjälpmedel, diskuteras i detta sammanhang. Den pedagogiska verksamhetens organisering belyses utifrån ett relationellt perspektiv. Kritiska aspekter gällande dokumentation och arbetet med åtgärdsprogram bearbetas och analyseras och hur detta kan relateras till att kunna främja en ökad måluppfyllelse för elever i behov av särskilt stöd.

Kursens innehåll behandlar även pedagogiska strategier att kunna möta funktionshinder samt förebyggande arbete och stödinsatser för att samverka kring barn som far illa eller riskerar att fara illa. Kursen tar vidare upp aktuella forskningsresultat och dess pedagogiska innebörder för ett professionellt yrkesutövande med koppling till yrkesetiska aspekter. Kursen behandlar dessutom frågor om hur teorier kring kunskap och lärande kan komma till uttryck i dokumentation, analys och bedömning av elevers utveckling och skolans verksamhet.

I kursen behandlas även hur samverkan mellan olika skolformer, olika professioner och myndigheter kan utvecklas kring mötet med barns skiftande livsvillkor och barn som far illa eller riskerar att fara illa. Samverkan kopplas även till elevhälsans betydelse och funktion för lärande och utveckling och hur skolan kan främja barn och ungas hälsa och förebygga ohälsa på såväl individ-, som på organisationsnivå. Här behandlas också den viktiga frågan om pedagogens roll gällande tjänstemannaansvar i arbetet med elever som far illa eller riskerar att fara illa.

Professionsbas och professionell progression

I samband med fältstudier får den studerande utifrån ett åskådarperspektiv inblick i yrkets villkor som ett komplement till kursens behandling av lärarprofessionens uppgifter och villkor. Kursen betonar vikten av ett vetenskapligt och professionellt förhållningssätt där utvecklingen av kunskaper och omdöme syftar till att stärka de studerandes förmåga att reflektera över och handla på adekvata sätt i relation till elevers lärande och skolans

att reflektera över och handla på adekvata sätt i relation till elevens lärande och skolans uppdrag. Lärarkompetens att möta elevers olikheter och varierande förutsättningar ur ett inkluderande perspektiv utvecklas. Den studerande arbetar med uppgifter som kräver en systematisk prövning med koppling till det praktiska arbetet i skolan och aktuella forskningsresultat. I utbildningen kopplas teori och praktik genom perspektivtagande och didaktisk reflektion för att gynna ett professionellt yrkeskunnande. I kursen ingår moment såsom redovisningar inför och samtal i mindre och större grupper, vilket syftar till att utveckla den studerandes kommunikativa förmåga och säkerhet, samt främja en ökad självkännet och yrkesetisk medvetenhet.

Vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig progression

I kursen diskuteras vetenskapsteoretiska perspektiv och olika synsätt på vad som utgör vetenskaplig kunskap. Kursen behandlar observation som vetenskaplig metod och i fältstudier får den studerande fördjupa sin förmåga att genomföra, bearbeta och redovisa sina iakttagelser. Dessutom fördjupas de delar av en forskningsprocess som handlar om att konstruera en problemställning. I kursen arbetar studenterna dessutom med att problematisera forsknings- och utvecklingsarbeten som behandlar olika pedagogiska arbetssätt att möta barns olikheter

Undervisningsformer

Undervisningen består av föreläsningar, seminarier, individuella uppgifter och gruppuppgifter samt fältstudier.

Ytterligare information om obligatoriska kursmoment återfinns i studiehandledningen.

Examination

Kursen bedöms med betygen Underkänd, Godkänd eller Väl godkänd.

Den studerandes kunskapsutveckling och lärande kommer till uttryck i skriftlig och muntlig kommunikation och kunskaper, förståelse, färdigheter och förmågor prövas kontinuerligt utifrån kursens mål.

Examinationer sker genom aktivt deltagande på seminarier och i skriftliga och/eller muntliga tentamen och redovisningar. Närmare specifikation av examinationsformer ges i en studiehandledning.

Oavsett examinationsform är det den enskilde studerandes prestationer som bedöms och betygsätts. För betyget godkänd ska kursens mål vara uppnådda.

Omtentamen erbjuds inom sex veckor efter ordinarie tentamenstillfälle (inom ramen för ordinarie terminstid).

Kursvärdering

Efter avslutad kurs genomförs en kursvärdering som sammanställs skriftligt och återkopplas till de studenter som gått kursen samt presenteras tillsammans med eventuellt vidtagna åtgärder för studenterna nästa gång kursen ges. Sammanställningen redovisas för aktuella institutionsorgan och för berört programråd, samt arkiveras av kursansvarig institution.

Övrigt

Eventuella merkostnader i samband med uppgifter och dylikt bekostas av den enskilde studenten.

Kursen ingår i Kompletterande pedagogisk utbildning för ämneslärare.

Kurslitteratur och övriga läromedel

Litteraturförteckning Delkurs 1 - Utveckling, lärande och kunskap 7,5 hp

Obligatorisk litteratur

Ahl, Helene (2004). *Motivation och vuxnas lärande En kunskapsöversikt och problematisering*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. (kap 23 & 5, ca 60 s) (pdfil). ISBN 9185128759.

Dimenäs, Jörgen (red) (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber, (261 s) (kap 23 & 9, ca 40 s). ISBN 9789147084210.

Gustavsson, Bernt (2002). *Vad är kunskap. En diskussion om praktisk och teoretisk kunskap*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling, (125 s). (pdf-fil). ISBN 9789185128990.

Hwang, Philip & Nilsson, Björn (2011). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur, (376 s). ISBN 9789127130746.

Illeris, Knud (2007). *Lärande*. Lund: Studentlitteratur, (336 s) (urval 225 s). ISBN 9789144017815.

Lundgren, P. Ulf, Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red) (2014). *Lärande, skola, bildning*. Stockholm: Natur och Kultur, (620 s) (kap 46, ca 115 s). ISBN 9789127118003.

Skolverket (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola. Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*. Stockholm: Fritze, (264 s). (pdf-fil). ISBN 9789185545674.

Thornberg, Robert (2006). *Värdepedagogik i skolans vardag: interaktivt regelarbete mellan lärare och elever*. Linköping: Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet Serie: Linköping studies in education and psychology, 11027517; 105, (260 s) (kap 3, ca 20 s) (pdf-fil). ISBN 9185497401.

Ytterligare texter kan tillkomma i samråd med undervisande lärare.

Litteraturförteckning Delkurs 2 - Specialpedagogik 7,5 hp

Obligatorisk litteratur

Aspelin, Jonas (2003). *Zlatan, Caligula och ordningen i skolan. En interaktionistisk analys*. Lund: Studentlitteratur, (174 s).

Asp-Onsjö, Lisa. (2010). "Specialpedagogik i en skola för alla – att arbeta med elever med skolsvårigheter." I: Lundgren, Ulf P, Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red) (senaste upplagan) *Lärande, Skola, Bildning – grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur. ISBN: 978-91-27-11800-3 (s 339- 359).

Guvå, Gunilla. (2013). *Elevhälsans retorik och praktik*. Stockholm: Skolverket. (17 s) (pdf-fil). ISBN:

Karlsudd, Peter. (2007). The "Narrow" and the "Wide" Activity: The Circumstances of Integration. *The International Journal of Disability, Community & Rehabilitation*. Volume & No 1, (9 s).

Skolverket. (2014). *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. Stockholm: Fritzes. (80 s). (pdf-fil). ISBN: 9789175591162

Skolverket (2009). *Skolan och Aspergers syndrom – erfarenheter från skolpersonal och forskare*. Stockholm: Skolverket, (117 s). (pdf-fil).

Skolverket (2001). *Tre magiska G:n. Skolans insatser för elever med funktionshinder*. Stockholm: Skolverket, (56 s). (pdf-fil). ISBN:9189314506

SOU 2010:64. *Se de tidiga tecken forskare reflekterar över sju berättelser från förskola och skola*. Stockholm: Utbildningsdepartementet,(valda delar, c:a 40 s). (pdf-fil). ISBN: 9789138234440

Vislie, Lie. (2003). From integration to inclusion: focusing global trends and changes in the Western European societies. *European Journal of Special Needs Education*. Vol 18, No 1, pp1736, (19 s). (pdf-fil).

Valbar skönlitteratur till kursmomentet social utsatthet och funktionshinder (ca 300 s).

En avhandling med koppling till det specialpedagogiska kunskapsområdet (ca 150 s).